

Insamlingspolicy för Statens historiska museer

Inledning

Statens historiska museers (SHMM) insamling utgår från den instruktion som myndigheten fått av regeringen (SFS 2014:1079). I denna anges att SHMM har till uppgift att främja kunskapen om och intresset för Sveriges historia och att bevara och utveckla det kulturarv som myndigheten förvaltar. SHMM ska vidare verka för ökad kunskap grundad på forskning och samverka med andra, exempelvis universitet och högskolor, och sprida kunskap inom sitt verksamhetsområde. Den ska också i sin verksamhet integrera ett jämställdhets-, mångfalds- och barnperspektiv samt ett internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete.

I myndigheten ingår två museer, Statens historiska museum (SHM) samt Kungl. Myntkabinettet – Sveriges ekonomiska museum (KMK). SHMM bedriver också museiverksamhet vid Tumba bruksmuseum. SHM:s verksamhetsområde är Sveriges historia byggd på det arkeologiska materialet, samt kyrklig konsthistoria. Museets samlingsområde omfattar föremål som har ett samband med verksamhetsområdet. KMK:s verksamhetsområde är svensk penning- och finanshistoria samt medaljkonst. Samlingsområdet omfattar mynt och andra betalningsmedel samt medaljer och föremål med numismatisk eller finanshistorisk anknytning. Tumba bruksmuseums verksamhetsområde är Tumba bruks historia, svensk sedelhistoria och Sveriges Riksbanks historia. Samlingsområdet för Tumba bruksmuseum omfattar föremål som har att göra med papperstillverkning, tryckeriteknik, Riksbankens historia och lokalhistoria. Samlingen innefattar också sedlar och andra produkter som har tillverkats vid bruket.

Syfte

Syftet med denna insamlingspolicy är att vägleda SHMM:s arbete med insamling så att det riktas mot de områden inom den befintliga samlingen som behöver stärkas i relation till myndighetens uppdrag, verksamhet och strategiska förändringsplan.

STATENS HISTORISKA MUSEER

SAMT ARKEOLOGISKA UPPDRAGSVERKSAMHETEN

Datum

2015-04-24

Vår referens

131-703-2015

SHMM:s utgångspunkt för insamlandet

SHMM:s insamlande tar sin utgångspunkt i de nationella kulturpolitiska målen samt i myndighetens strategiska förändringsplan. Samlandet utgår från ett inkluderande kulturarvsbegrepp. Detta innebär att samlingen ska kunna belysa de breda och avgörande internationella kontakter som har format det Sverige vi ser idag samt rymma föremål som knyter an till olika samhällsprocesser och till en mångfald av mänsklig aktivitet över tid. Samlingen är till för alla, den ska vara så tillgänglig som möjligt och ha potential att fungera som en resurs i samhället. SHMM är också intresserade av att utveckla delaktighet och medskapande i insamlingsprocessen, vilket bland annat kan ske genom projekt som drivs vid myndigheten.

Insamlingspolicyn identifierar luckor i samlingen som behöver fyllas genom en aktiv och strategisk insamling. SHMM ser också att verksamheten har behov av fyndmaterial och föremål som redan innan accession har tolkats utifrån frågeställningar som relaterar till policyns teman och som därför är direkt användbara i museernas verksamhet.

Insamlingsarbetet vid SHMM ska vara verksamhetsinriktat och beaktar möjligheten för myndighetens museer att låna in enstaka föremål som behövs i enskilda projekt samt att den digitala förmedlingen idag ger tillgång till föremål som förvaltas av andra museer.

Det förekommer att samlingarna utökas genom köp eller gåvor, men i huvudsak efter beslut av Riksantikvarieämbetet enligt Kulturmiljölagen (SFS 1988:950). SHMM har därvid rätt att avstyrka fyndöverföring till annat museum med hänvisning till fornfyndets nationella intresse eller till att föremålstypen inte är representerad i SHMM:s samlingar. I arbetet med insamlingspolicyn har särskild hänsyn tagits till vilka material och lämningstyper som saknas i samlingen, och vilken kunskap som det idag är av intresse att SHMM i enlighet med sitt uppdrag kan tillvarata och förmedla med hjälp av föremålen. Insamlingsarbetet ska också i högre grad än tidigare stötta och möjliggöra alla museets verksamheter där samlingarna används.

SHMM anlägger därför i insamlingsarbetet ett synsätt som är mer sammanhangs- och tolkningsorienterat än fokuserat på lämningstyper eller föremålstyper. Detta gör att synen på vad som är av nationellt intresse förändras från att handla om särskilda föremålstyper eller enskilda praktfynd till sammanhang och tolkningar som är särskilt intressanta ur ett användarperspektiv. Vi ser också att det idag är av

STATENS HISTORISKA MUSEER

SAMT ARKEOLOGISKA UPPDRAGSVERKSAMHETEN

Datum

2015-04-24

Vår referens

131-703-2015

nationellt intresse att samlingarna kan belysa samtidsaktuella frågor. Exempelvis är olika grupper representation i de statliga samlingarna en del av myndighetens samhällsuppdrag. Detta har gett avtryck i insamlingspolicyn. Vi anser därmed att insamlingspolicyn väl definierar på vilka grunder SHMM kan begära att fornyfynd kvarstannat i statlig ägo.

SHMM ser att insamlingsarbetet är och alltid har varit knutet till frågor som är aktuella i sin samtid. Detta innebär att insamlingens förutsättningar förändras över tid. Denna insamlingspolicy kommer därför om behov föreligger revideras efter två år.

Insamlingens begränsningar

Utöver de innehållsliga riktlinjer som dras upp i detta dokument ska insamlingen också förhålla sig till myndighetens gallringspolicy. Insamlandet skall vidare följa ICOM:s etiska riktlinjer samt tillämplig lagstiftning, till exempel Kulturmiljölagen (SFS 1988:950) och Lag om godtrosvärv av lösöre (SFS 1986:796). Riktlinjer för detta återfinns i dokumentet Riktlinjer för förvärv till samlingarna.

Det finns ingen kronologisk gräns vare sig framåt eller bakåt för SHMM:s samling.

En tolkningsdriven insamling

Insamlingspolicyn utgår från ett antal teman eller frågor som är centrala både inom forskningen och i SHMM:s verksamhet. De teman som är angelägna för insamlingen ska användas oavsett vilken form av accession det gäller och är därför allmänt formulerade.

SHMM kan utöka samlingarna genom köp eller gåvor, men huvuddelen av accessionen till SHMM:s samlingar sker med anledning av arkeologiska undersökningar i enlighet med KML. I arbetet med insamlingspolicyn har därför diskuterats möjligheten att lyfta fram enskilda lämningstyper som särskilt intressanta. SHMM anser dock att de teman som lyfts fram här kan studeras utifrån många olika lämningstyper, samt att det är i den arkeologiska tolkningen som föremålen blir relevanta för SHMM:s insamling. Med en tematisk insamling blir

STATENS HISTORISKA MUSEER

SAMT ARKEOLOGISKA UPPDRAGSVERKSAMHETEN

Datum

2015-04-24

Vår referens

131-703-2015

också den geografiska tillhörigheten mindre viktig. I de fall enskilda teman eller frågeställningar anses särskilt relevanta för en viss lämningstyp har detta inkluderats.

Följande teman är särskilt viktiga för SHMM:

- Identitet
- Samhällsprocesser
- Tidsperiod: tidigmodern och modern tid
- Nytolkande och angelägna material

Tema Identitet

SHMM ser att i dagens forskning är intersektionalitet, skärningspunkterna för olika maktrelationer, av avgörande betydelse för förståelsen av människors erfarenheter, identiteter och möjligheter. Människors identitet och möjligheter är beroende av en rad olika faktorer i samhället – exempelvis etnicitet, klass och kön – som inte kan förstås isolerade från varandra. Under begreppet identitet har vi därför samlat exempel på sådana identitetsskapande positioner i samhället, som dock inte ska förstås som åtskiljda från varandra.

Klass och sociala grupper

Föremål och arkeologiskt material som kan belysa grupper av människor med likartad eller olikartad social tillhörighet saknas i hög grad i de nuvarande samlingarna. Klass och social grupp är dock viktiga för att förstå människans position i samhället och i synnerhet material som kan belysa underordnade eller marginaliserade grupper saknas i samlingarna. Viktiga material kan behandla stratifierade kontra jämlika strukturer, statuspositioner samt förekomst eller avsaknad av prestigeföremål. Det kan också röra sig om skillnader i hälsa och skador mellan individer och grupper som indikerar olika livsstil. Hierarkier i samhället, olika möjligheter till makt samt motmakt är centrala begrepp i sammanhanget. För senare tidsperioder blir frågor kring klass, förtryck och maktförskjutning viktiga.

STATENS HISTORISKA MUSEER

SAMT ARKEOLOGISKA UPPDRAGSVERKSAMHETEN

Datum

2015-04-24

Vår referens

131-703-2015

Genus

Material som kan belysa genus är redan till delar representerade i samlingarna, men det är av betydelse för SHMM att införliva material som visar att det i ett samhälle kan existera en mångfald olika sociala konstruktioner av kön. Normativitet och icke-normativitet i det förflutna är centrala frågor i förhållande till detta. Människans livscykel, förändringar i identiteten över tid är angeläget att kunna belysa och vi ser också ett behov av att bättre kunna belysa barnet och barndomen i förhistorien och historien.

Marginalisering av enskilda och grupper

Under detta tema eftersöker vi källmaterial som belyser de processer varigenom marginalisering sker, samt de marginaliserades livsvillkor. Hit hör frågor kring stigmatisering och marginalisering av funktionshinder eller sjukdom, ex vis lepra. Andra frågor gäller de grupper och enskilda som förpassats utanför samhällets gränser – fattiga, sjuka och elända, även delvis gamla. Inom vissa tidsperioder kan frågorna istället gälla huruvida man kan identifiera marginaliserade grupper.

Minoriteter

Genom Minoritetslagen (Lag 2009:724) fastslås att det i Sverige finns fem erkända nationella minoriteter judar, resande/romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Lagen ger dessa grupper särskilt skydd, bland annat vad gäller rätten att behålla och utveckla sin kultur och sin kulturella identitet samt möjlighet till inflytande. SHMM är medvetna om att de nationella minoriteterna är dåligt representerade i de nationella samlingarna, varför det är särskilt angeläget att sådant material infogas. Vi ser här att det är av särskild betydelse att materialen tolkas i samverkan med företrädare för minoritetsgrupperna själva, samt att insamlingen sker genom delaktighet.

Interkulturalitet och mångfald

Kulturer och kulturgrupper är föränderliga, de spår som kan studeras i det arkeologiska materialet är olika gruppers livsstilar över tid och rum. Vi ser att arkeologiska material som har använts för att studera arkeologiska kulturer i termer

Historiska

STATENS HISTORISKA MUSEER

SAMT ARKEOLOGISKA UPPDRAGSVERKSAMHETEN

Datum

2015-04-24

Vår referens

131-703-2015

av kulturmöten som leder till förändring och påverkan – hybriditet och kreolisering – är viktiga för SHMM:s verksamhet. Material som har studerats med ett tydligt maktperspektiv är också av stor betydelse.

Tema Samhällsprocesser

Samhällsövergripande processer som har lett till stora förändringar av mänskliga samhällen i historien är av stort intresse att kunna belysa. Spåren av vissa sådana processer, som exempelvis neolitiseringsprocessen eller den medeltida stadsbildningen är relativt väl representerade i SHM:s samlingar. Däremot har den arkeologiska forskningen och utgrävningsverksamheten tidigare inte i tillräcklig utsträckning berört lämningar efter exempelvis industrialism eller mobilitet för att det ska ha gett avtryck i SHMM:s samlingar. Vi ser därför att föremål knutna till följande samhällsprocesser är särskilt viktiga i en framtida insamling:

Industrialism och ekonomisk historia

Industrialismen, kapitalismen och den agrara omvandlingen under tidigmodern och modern tid utgör sannolikt de största förändringar som inträffat i historien. Övergången från småskalig produktion till koncentrerad massproduktion har inte bara betytt stora förändringar i välbefinnande och effektivisering utan också ändrat människors relation till varandra och till det producerade. Industrialismens globala dimension har förstärkt skapande av klass samhällen, migration och globalisering.

Vi ser därför att insamling av industriellt tillverkade föremål och materiell kultur med anknytning till den industriella historien är av betydelse för SHMM:s samlingsområde. Exempel är bruksrörelsen, metallindustrierna och gruvnäringen, jordbruksteknologi, den keramiska industrin, förlagssystem, lokala och regionala konsumtionsmönster.

SHMM:s samlingar skall kunna spegla myntingen och sedelutgivningen som teknisk process. Därför är föremål som på olika sätt är relaterade till detta tema intressanta. Detta kan exempelvis vara myntavtryck, sedelförlagor, stampar, punsar, myntvikter, myntvågar, tryckplåtar. Det kan också röra sig om arkeologiska material från platser där man kan anta att myntproduktion/sedeltillverkning har skett. Detta gäller även sådana platser eller föremål som kan användas för att berätta om falskmyntning.

Polletter kan ofta vara det enda som finns kvar av svenska företag och deras historia. Ibland kan polletten vara det enda spåret efter bruksorten. SHMM:s

STATENS HISTORISKA MUSEER

SAMT ARKEOLOGISKA UPPDRAGSVERKSAMHETEN

Datum

2015-04-24

Vår referens

131-703-2015

samling av polletter ska vara så fullständig som möjligt. Varje svenskt aktiebolag skall vara representerat genom aktiebrev då dessa på olika sätt kan användas för att studera och belysa både aktiebrevet som företeelse och ekonomisk-historiska aspekter av svenskt företagande.

Tema industrialism gäller särskilt för Tumba bruksmuseum (TBM). Museet tar emot föremål som antingen kommer från bruket, har använts vid bruket, eller på annat sätt kan kopplas till individer som varit verksamma där. Samlingarna vid TBM skall kunna spegla både tillverkningsprocesserna och människorna som levt och verkat vid bruket – igår som idag och i framtiden. TBM önskar komplettera samlingarna till att omfatta dels exempel på varje typ av papper som tillverkats vid Tumba Bruk, dels sådant som tryckts vid bruket efter år 1970. TBM önskar komplettera samlingarna av maskiner, verktyg och dokumentation av tillverkningsprocesserna inom områdena papperstillverkning och tryckteknik. TBM strävar efter att belysa brukets, papperets, sedlarnas och riksbankens historia i ett sammanhang. Insamling av bruksföremål som är representativa för miljö och människor kan vara nödvändig för att uppnå det målet.

Rörlighet

Människor och föremål har under alla tider flyttat och passerat gränser mellan regioner och, senare, nationer. Rörligheten har olika villkor under olika tidsperioder och geografiska regioner. Material som belyser människor rörlighet i historien är av stort intresse i SHMM:s verksamhet. Rörlighet omfattar såväl mobilitetsmönster inom det nuvarande Sveriges gränser som rörlighet i ett globalt perspektiv. Som rörlighet kan vi till exempel se giftermåls- och partnerskapsmönster, kolonialism, diaspora, krig, immigration och emigration. Detta tema belyses också av de delar av samlingen som belyser internationella betalningsmedel, medaljer och finanshistoria och som faller inom KMK:s samlingsområde.

Religiös och rituell praxis

Religionen är ett mycket omfattande och viktigt forskningsfält, relevant för många arkeologiska källmaterial. I SHMM:s samlingar finns därför redan nu omfattande material som belyser religion. Vi är därför främst intresserade av specifika spår av sådan rituell praxis som är dåligt känd inom arkeologin eller som inte tillvaratagits i kyrkorna. Exempel på lämningstyper är kontextuellt utgrävda bålplatser,

STATENS HISTORISKA MUSEER

SAMT ARKEOLOGISKA UPPDRAGSVERKSAMHETEN

Datum

2015-04-24

Vår referens

131-703-2015

offerplatser eller gravhögar från järnålder. Från bronsålder eftersöks särskilt gravar samt rituella offer som exempelvis depåfynd.

Reformationen

I SHMM:s samlingar saknas överlag sådant material som kan belysa reformationen i Sverige, och är därför prioriterade i insamlingen för historisk tid både vad gäller arkeologiskt och kyrkligt material.

Samverkan mellan människa och natur i långtidsperspektiv

Människor har alltid samverkat med naturen, och hon har, oavsett näringsfång, alltid påverkats av den och i många tider även påverkat den. Det finns en föreställning om att man i forntiden, i synnerhet den tidiga forntiden, levte i samklang med naturen. Vi är intresserade av att tillföra undersökningsmaterial som visar detta. Samtidigt vill vi kunna nyansera denna bild. Genom längre tidshorisonter kan vi få perspektiv på klimatförändringar, eventuella överutnyttjanden av resurser och strategier för anpassning och överlevnad i förhållande till förändrade villkor. Även moderna tolkningar av relationer mellan människor och djur är intressanta för oss, såväl med vilda som domesticerade djur. Därför önskar vi att erhålla fynd från undersökningar som visar att människan även under den tidiga historien ibland har påverkat sin miljö på ett ohållbart sätt.

Tema tidsperioder - Tidigmodern och modern tid

Inom arkeologin har den tidigmoderna och moderna tiden blivit ett alltmer etablerat forskningsfält, som berör bland annat kolonialism, globalisering, kulturmöten och andra frågor med tydlig relevans i dagens samhälle. Detta material är dåligt representerat i SHMM:s arkeologiska samlingar, men finns väl representerat i de kyrkliga och numismatiska samlingarna. Vi är angelägna om att utveckla vår verksamhet inom detta område, och är därför intresserade av att samla in material från dessa tidsperioder.

Tema Nytolkande och angelägna material

Arkeologins metoder är i ständig utveckling. Nya metoder skapar ny kunskap om det förflutna. SHMM önskar därför tillföra material som är framtagna med nya, högkvalitativa utgrävningsmetoder. Vi ser också att material som genererat angelägna och engagerande berättelser är viktiga, i synnerhet sådana som förändrar och utmanar den etablerade historieskrivningen. Utöver detta ser vi också att vissa föremål med särskilt intressant eller viktig proveniens – livsbiografi – kan vara angelägna att tillföra samlingen.

Särskilt för den numismatiska samlingen gäller

Inom det numismatiska samlingsfältet finns en särskild strävan efter att samlingen ska spegla den svenska myntutgivningen, svensk företagshistoria och ekonomisk historia så som den speglas genom polletter och aktiebrev samt myntfynd från olika typer av arkeologiska kontexter.

Av denna anledning är det eftersträvansvärt att samlingen omfattar minst ett exemplar av varje typ, utgåva och variant av svenska mynt och sedlar. Insamlingen är inriktad på att komplettera med sådant som inte redan finns representerat. Tidigare okända utgåvor är av särskild vikt, liksom motstämplade mynt och mynt från den tidiga medeltiden (1100-1200-tal). Besittningsmynt är generellt ofullständigt representerade, och SHMM är därför angelägna om att komplettera denna del av samlingen.

Inom samlingsområdet medaljer bör minst ett exemplar av varje typ, utgåva och variant av svenska kungliga medaljer finnas och samlingen bör därför kompletteras med sådana exemplar som saknas.

Utöver mynt och sedlar är det betydelsefullt att den numismatiska samlingen utökas med föremål som har fungerat som värdemätare på annat sätt. Sådana föremål kan i vid mening sägas belysa samhällets ekonomiska historia. Hit hör exempelvis så kallade spelpenningar och falska mynt.

STATENS HISTORISKA MUSEER

SAMT ARKEOLOGISKA UPPDRAGSVERKSAMHETEN

Datum

2015-04-24

Vår referens

131-703-2015

SHMM önskar också i sin verksamhet kunna belysa ekonomiska system i premonetära samhällen. Den numismatiska samlingen bör därför kompletteras med föremål som relaterar till sådana betalningssystem. Hit hör exempelvis mynt från vikingatida depåfynd men också föremål från premonetära samhällen i andra delar av världen.